

Smernica č. 36/2018 **k prevencii a riešeniu šikanovania detí a žiakov v školách** **a školských zariadeniach**

Gestorský útvar: sekcia národnostného a inkluzívneho vzdelávania,
tel.: 59374428

ev. č.: 2018/6049:1-12AA

Ministerka školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky podľa § 3 písm. d) a o) zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon“) v súlade s článkom 11 ods. 2 písm. f) druhým bodom Organizačného poriadku Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky vydáva túto smernicu:

Čl. 1 **Úvodné ustanovenia**

(1) Táto smernica upravuje základné znaky, formy a prejavy šikanovania detí a žiakov (ďalej len „žiak“), možnosti preventívneho pôsobenia a metódy riešenia šikanovania žiakov v nadväznosti na zodpovednosť školy a školského zariadenia podľa § 144 ods. 1 písm. o) a § 153 ods. 1 zákona a na práva žiaka podľa § 144 ods. 1 písm. i) a k) zákona.

(2) Ustanovenia tejto smernice o škole sa rovnako vzťahujú aj na školské zariadenie.

Čl. 2 **Charakteristika šikanovania**

(1) Na účel tejto smernice sa šikanovaním rozumie

- a) správanie žiaka, ktorého úmyslom je ublíženie, ohrozenie alebo zastrašovanie iného žiaka alebo
- b) úmyselný spravidla opakovaný útok voči žiakovi alebo skupine žiakov, ktorí sa z rôznych dôvodov nevedia alebo nemôžu účinne brániť.

(2) Podstatou šikanovania je najmä

- a) úmysel ublížiť druhému fyzicky alebo psychicky,
- b) agresia jedného žiaka alebo skupiny žiakov,
- c) prevaha agresora alebo skupiny agresorov nad obeťou.

(3) Šikanovanie sa môže prejavovať

- a) **v priamej forme**, najmä fyzickými útokmi, urážaním, nadávkami, posmechom, zosmiešnením, príkazmi agresora vykonať určitú vec proti vôli obeť, odcudzením vecí, vyhrážaním, zastrašovaním, vydieraním, zneužitím osobných údajov, fotografií, šírením nepravdivých informácií alebo kyberšikanovaním alebo

- b) **v nepriamej forme**, najmä prehliadaním, ignorovaním, zámerným vyčleňovaním z kolektívu alebo nedobrovoľným vystavovaním agresívnym situáciám.

(4) **Kyberšikanovaním** je priama forma šikanovania, pri ktorej ide o zneužitie informačno-komunikačných technológií (najmä telefónu, tabletu, internetu a sociálnych sietí) na úmyselné ohrozenie, ublíženie alebo zastrašovanie, pričom sa často vyskytuje v spojení s inými formami šikanovania.

(5) Kyberšikanovanie má najčastejšie tieto znaky

- a) sociálna prevaha alebo psychická prevaha agresora, nie je nutná fyzická prevaha,
- b) agresor vystupuje často anonymne,
- c) útok nevyžaduje fyzický kontakt agresora a obeť,
- d) agresor spravidla nevidí priamu emocionálnu reakciu obeť na útok s ohľadom na anonymitu a odstup, ktoré informačno-komunikačné technológie umožňujú,
- e) útoky sa šíria prostredníctvom internetu podstatne rýchlejšie ako inými spôsobmi,
- f) útoky sú prístupné veľkému množstvu osôb,
- g) agresor je schopný uskutočniť útok z rôznych miest,
- h) útoky môžu mať dlhšie trvanie v čase,
- i) obeť nemusí o napadnutí dlhšiu dobu vedieť,
- j) obeť nemusí byť schopná identifikovať agresora,
- k) zverejnené informácie, fotografie a audiozáznamy a videozáznamy môže byť náročné odstrániť z internetu.

(6) Šikanovanie môže naplňať skutkovú podstatu **trestného činu alebo priestupku**.

(7) Žiak, ktorý je agresorom, môže byť **trestne stíhaný najmä za trestný čin**

- a) ublíženia na zdraví, ¹⁾
- b) obmedzovania osobnej slobody, ²⁾
- c) lúpeže, ³⁾
- d) vydierania, ⁴⁾
- e) hrubého nátlaku, ⁵⁾
- f) nátlaku, ⁶⁾
- g) porušovania domovej slobody, ⁷⁾

¹⁾ § 155 Trestného zákona.

²⁾ § 183 Trestného zákona.

³⁾ § 188 Trestného zákona.

⁴⁾ § 189 Trestného zákona.

⁵⁾ § 190 Trestného zákona.

⁶⁾ § 192 Trestného zákona.

⁷⁾ § 194 Trestného zákona.

- h) sexuálneho násilia, ⁸⁾
- i) sexuálneho zneužívania, ⁹⁾
- j) krádeže, ¹⁰⁾
- k) neoprávneného užívania cudzej veci, ¹¹⁾
- l) poškodzovania cudzej veci, ¹²⁾
- m) nebezpečného vyhrážania sa, ¹³⁾
- n) nebezpečného prenasledovania, ¹⁴⁾
- o) výroby detskej pornografie, ¹⁵⁾
- p) rozširovania detskej pornografie, ¹⁶⁾
- q) prechovávaní detskej pornografie a účasť na detskom pornografickom predstavení, ¹⁷⁾
- r) ohovárania. ¹⁸⁾

(8) Šikanovanie môže naplňať skutkovú podstatu **priestupku proti občianskemu spolunažívaniu¹⁹⁾ alebo priestupku proti majetku.²⁰⁾**

(9) Skutočnosť, že fyzická osoba nie je trestne zodpovedná z dôvodu nízkeho veku²¹⁾ nie je prekážkou na podanie žaloby vo veci náhrady škody, ktorú žiak spôsobil na majetku alebo vo veci náhrady ujmy, ktorú žiak spôsobil na zdraví. Zákonný zástupca žiaka a žiak zodpovedajú za škodu spoločne a nerozdielne.

(10) Pedagogický zamestnanec alebo odborný zamestnanec, ktorému je známy prípad šikanovania a neprijme žiadne opatrenie, môže byť stíhaný najmä za trestný čin

- a) neprekazenia trestného činu, ²²⁾
- b) neoznámenia trestného činu²³⁾ alebo
- c) ublíženia na zdraví. ²⁴⁾

Čl. 3 Prevencia šikanovania

(1) Prevencia šikanovania sa zabezpečuje najmä formou

- a) súčasti výchovno-vzdelávacieho procesu vrátane pozitívneho vplyvu osobnosti pedagogického zamestnanca a odborného zamestnanca v rámci

⁸⁾ § 200 Trestného zákona.

⁹⁾ § 201 až 201b Trestného zákona.

¹⁰⁾ § 212 Trestného zákona.

¹¹⁾ § 215 Trestného zákona.

¹²⁾ § 245 Trestného zákona.

¹³⁾ § 260 Trestného zákona.

¹⁴⁾ § 360a Trestného zákona.

¹⁵⁾ § 368 Trestného zákona.

¹⁶⁾ § 369 Trestného zákona.

¹⁷⁾ § 370 Trestného zákona.

¹⁸⁾ § 373a Trestného zákona.

¹⁹⁾ § 49 zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov.

²⁰⁾ § 50 zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov.

²¹⁾ § 22 Trestného zákona.

²²⁾ § 341 Trestného zákona.

²³⁾ § 340 Trestného zákona.

²⁴⁾ § 158 Trestného zákona.

každodenného vyučovania, obsahového zamerania a didaktiky predmetov a prierezových tém

1. osobný a sociálny rozvoj,
2. mediálna výchova,
3. multikultúrna výchova,
4. ochrana života a zdravia,
5. výchova a vzdelávanie k ľudským právam,
6. výchova k občianstvu,
7. boj proti extrémizmu,
8. výchova k manželstvu a rodičovstvu a

b) súťaží, hier, prednášok alebo diskusií organizovaných školou alebo organizovaných inými relevantnými subjektmi.

(2) Riaditeľ školy, koordinátor prevencie a triedny učiteľ priebežne informujú zákonných zástupcov, opatrovníka, osoby, ktorým súd zveril dieťa do osobnej starostlivosti²⁵⁾ alebo do pestúnskej starostlivosti alebo do starostlivosti budúcich osvojiteľov²⁶⁾ (ďalej len „osoba, ktorá sa osobne stará o dieťa“) alebo zariadenie, v ktorom je žiak umiestnený na základe rozhodnutia súdu o preventívnych činnostiach školy. Pri realizácii preventívnych činností školy riaditeľ školy, koordinátor prevencie a triedny učiteľ venujú zvýšenú pozornosť efektívnosti týchto činností. Za efektívnu stratégiu v príslušnej oblasti sa nepovažujú jednorazové činnosti, kultúrne podujatia, moralizovanie a zastrasovanie.

(3) Riaditeľ školy, koordinátor prevencie a triedny učiteľ vopred preveria navrhované preventívne činnosti školy s cieľom predísť nežiaducemu vplyvu neodborných činností, ako aj škodlivému vplyvu kultov, siekt či extrémistických organizácií na žiakov.

(4) Riaditeľ školy oboznamuje s podstatou, formami a nebezpečnými dôsledkami šikanovania

- a) všetkých žiakov príslušnej školy a ich zákonných zástupcov,
- b) zamestnancov školy príslušnej školy,
- c) osoby, ktoré sa osobne starajú o dieťa,
- d) zariadenie, v ktorom je žiak umiestnený na základe rozhodnutia súdu.

(5) Riaditeľ školy zodpovedá za systémové aktivity školy v oblasti prevencie šikanovania. Pri príprave a realizácii celoškolskej stratégie najmä

- a) vytvára pozitívne prostredie v škole,
- b) podporuje prosociálne správanie a vzťahy detí,
- c) určuje v školskom poriadku pravidlá
 1. správania sa vrátane sankcií za ich porušenie,

²⁵⁾ § 48 Zákona č. 36/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov.

²⁶⁾ § 103 Zákona č. 36/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov.

- 2. používania informačno-komunikačných technológií (mobilných telefónov, tabletov, počítačov a iných komunikačných technológií) v priestoroch školy,
- d) rozpracúva podrobnosti prevencie a riešenia šikanovania žiakov vo vnútornom predpise školy,
- e) zabezpečuje v súlade s pracovným poriadkom školy zvýšený dozor pedagogických zamestnancov cez prestávky, pred začiatkom vyučovania, po jeho skončení a v čase mimo vyučovania, najmä v priestoroch, kde k šikanovaniu už došlo alebo by k nemu mohlo dochádzať,
- f) oboznamuje pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov so spôsobom oznamovania šikanovania a preverovania šikanovania,
- g) informuje o postupe pri zistení šikanovania, najmä
 - 1. pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov,
 - 2. žiakov,
 - 3. zákonných zástupcov žiaka,
 - 4. osoby, ktoré sa osobne starajú o dieťa,
 - 5. zariadenie, v ktorom je žiak umiestnený na základe rozhodnutia súdu,
- h) zabezpečuje zverejnenie kontaktných údajov inštitúcií, ktoré sa prevenciou a riešením šikanovania zaoberajú,
- i) určuje v pracovnom poriadku školy povinnosť zamestnancov školy oznamovať podozrenie zo šikanovania,
- j) zabezpečuje vzdelávanie pedagogických zamestnancov v oblasti prevencie šikanovania, vrátane kyberšikanovania, prostredníctvom zvyšovania digitálnej gramotnosti učiteľov,
- k) spolupracuje s odbornými zamestnancami príslušného centra pedagogicko-psychologického poradenstva a prevencie (ďalej len „centrum“) a ďalšími odbornými pracoviskami poradenských služieb a preventívnych služieb v regióne,
- l) zapája do prevencie šikanovania žiacku školskú radu, radu školy a zriaďovateľa.

Čl. 4

Metódy riešenia šikanovania

- (1) Riaditeľ školy alebo ním poverená osoba zostavuje tím zamestnancov školy, ktorý navrhuje a zabezpečuje odborný postup pri riešení šikanovania.
- (2) Riaditeľ školy alebo ním poverená osoba pri zisťovaní a preverovaní šikanovania najmä
 - a) zabezpečí bezodkladnú pomoc obetiam a ochranu obetí,
 - b) zabezpečí dozor v triede, kde sa preveruje šikanovanie,
 - c) vykonáva opatrenia na zabránenie možnej krivej výpovede agresora jeho izoláciou počas preverovania šikanovania,

- d) preveruje šikanovanie bezodkladne v čase, keď agresor nie je ešte dohodnutý na spoločnej výpovedi s obeťou, svedkami alebo inými osobami, ktoré na šikanovanie upozornili,
- e) zabezpečí, aby obeť nebola konfrontovaná s agresorom,
- f) zabezpečí zistenie vhodných svedkov a uskutočnenie individuálnych rozhovorov alebo konfrontačných rozhovorov so svedkami,
- g) uchováva dôkazy pri podozrení na kyberšikanovanie v spolupráci s koordinátorom informatizácie alebo externým expertom,
- h) kontaktuje vo vzťahu k obeti, agresorovi a svedkovi šikanovania
 - 1. zákonných zástupcov,
 - 2. osoby, ktoré sa osobne starajú o dieťa,
 - 3. zariadenie, v ktorom je žiak umiestnený na základe rozhodnutia súdu,
 - 4. zariadenie sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, v ktorom je žiak umiestnený,
- i) kontaktuje miestne príslušné centrum,
- j) zabezpečí použitie anonymnej dotazníkovej metódy,
- k) vedie písomné záznamy o riešení jednotlivých prípadov šikanovania,
- l) zabezpečí pri rozhovoroch prítomnosť najmenej dvoch pedagogických zamestnancov alebo odborných zamestnancov,
- m) ohlasuje príslušným útvarom Policajného zboru podozrenie na spáchanie priestupku alebo trestného činu.²⁷⁾

Čl. 5

Opatrenia na riešenie šikanovania

(1) Opatreniami na riešenie šikanovania pre obeť a jej zákonných zástupcov, osoby, ktoré sa osobne starajú o dieťa a zariadenie, v ktorom je obeť umiestnená na základe rozhodnutia súdu sú najmä

- a) odporúčanie vyhľadať individuálnu odbornú starostlivosť,
- b) zabezpečenie skupinového intervenčného programu v spolupráci s centrom,
- c) zaistenie bezpečia obete,
- d) zabezpečenie informovania a poradenstva o šikanovaní pre osoby uvedené v článku 3 ods. 2.

(2) Opatreniami na riešenie šikanovania pre agresora a jeho zákonných zástupcov, osoby, ktoré sa osobne starajú o dieťa a zariadenie, v ktorom je agresor umiestnený na základe rozhodnutia súdu sú najmä

- a) odporúčanie zákonným zástupcom agresora vyhľadať odbornú starostlivosť centra,

²⁷⁾ V prípade podozrenia na spáchanie trestného činu sa uvedené ohlasuje orgánom činným v trestnom konaní, t.j. policajtom alebo prokurátorovi. V prípade podozrenia na spáchanie priestupku sa uvedené ohlasuje príslušnému okresnému úradu.

b) preloženie agresora do inej triedy alebo do inej výchovnej skupiny, ak je agresor schopný stále ohrozovať svoje okolie,

c) uloženie opatrenia vo výchove podľa § 58 ods. 2 a 3 zákona.

(3) Pedagogický zamestnanec alebo odborný zamestnanec je povinný šikanovanie, alebo podozrenie zo šikanovania medzi žiakmi bezodkladne riešiť a každej jeho obeti bezodkladne poskytnúť pomoc.

Čl. 6

Spolupráca školy s orgánmi činnými v trestnom konaní a orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately

(1) Riaditeľ školy je povinný oznámiť orgánom činným v trestnom konaní podozrenie, že žiak sa dopustil

a) šikanovania,

b) spáchania trestného činu uvedeného v čl. 2 ods. 7 alebo opakovane páchal priestupky uvedené v čl. 2 ods. 8 v súvislosti so šikanovaním.

(2) Riaditeľ školy je povinný orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately oznámiť

a) podozrenie podľa odseku 1,

b) skutočnosti, ktoré ohrozujú obeť, agresora alebo svedkov,

c) opatrenia, ktoré prijal podľa článku 4 alebo článku 5.

Čl. 7

Spolupráca školy so zákonnými zástupcami žiakov, osobami, ktoré sa osobne starajú o dieťa alebo zariadením, v ktorom je žiak umiestnený na základe rozhodnutia súdu

(1) Pri podozrení na šikanovanie žiaka spolupracujú riaditeľ školy, koordinátor prevencie, výchovný poradca, ďalší pedagogickí zamestnanci a odborní zamestnanci s rodinou obete a s rodinou agresora.

(2) Pedagogickí zamestnanci a odborní zamestnanci dbajú pri rozhovore so zákonným zástupcom obete, agresora alebo svedka najmä na zachovanie dôvernosti informácií.

(3) Riaditeľ školy môže odporučiť zákonným zástupcom agresora a osobám, ktoré sa osobne starajú o dieťa alebo zariadeniu, v ktorom je umiestnený na základe rozhodnutia súdu, umiestniť agresora na dobrovoľný diagnostický pobyt do diagnostického centra alebo do liečebno-výchovného sanatória.

(4) O úkonoch podľa tohto článku osoba poverená riaditeľom školy vyhotovuje zápis, z ktorého po jednom vyhotovení poskytne každej zo zúčastnených osôb.

Čl. 8
Zrušovacie ustanovenie

Zrušuje sa Metodické usmernenie č. 7/2006-R z 28. marca 2006 k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov v školách a školských zariadeniach.

Čl. 9
Účinnosť

Táto smernica nadobúda účinnosť 1. septembra 2018.

ministerka

Obsah

SMERNICA Č. XX/2018 K PREVENČII A RIEŠENIU ŠIKANOVANIA DETÍ A ŽIAKOV V ŠKOLÁCH A ŠKOLSKÝCH ZARIADENIACH.....	1
Čl. 2 Charakteristika šikanovania	1
Čl. 3 Prevencia šikanovania	3
Čl. 4 Metódy riešenia šikanovania.....	5
Čl. 5 Opatrenia na riešenie šikanovania.....	6
Čl. 6 Spolupráca školy s orgánmi činnými v trestnom konaní a orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately.....	7
Čl. 7 Spolupráca školy so zákonnými zástupcami žiakov, osobami, ktoré sa osobne starajú o dieťa alebo zariadením, v ktorom je žiak umiestnený na základe rozhodnutia súdu	7
Čl. 8 Zrušovacie ustanovenie	8
Čl. 9 Účinnosť	8
Obsah.....	9